

Agrár-erdészeti rendszerek létrehozásának lehetőségei a szántóföldi és a gyepművelési ágba tartozó takarmánytermő területeken – újabb vidékfejlesztési támogatás várható

Dr. Tasi Julianna

Szent István Egyetem, Állattenyésztés-tudományi Intézet

A téma aktualitását az adja, hogy szeptemberben társadalmi vitára bocsátották a VP5-8.2.1-16 kódszámú, „Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása” című vidékfejlesztési pályázati kiírás tervezetét, és december elsején megjelent a pályázati kiírás.

Elérhető a <https://www.palyazat.gov.hu/vp5-821-16-agrr-erdszeti-rendszerek-ltrehozsa-1> oldalon.

A vissza nem térítendő támogatás célkitűzését a kiírásból idézem, mert tökéletesen megfogalmazza, miért fontos a szántóföldi növénytermesztéssel - azon belül takarmánynövényekkel - és állattartással foglalkozó gazdaságok, gazdálkodók kapcsolódása a programhoz:

„A nagy táblás mezőgazdasági művelési rendszerek esetében a mezővédő fásítás és a szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszerek jelentős szerepet töltenek be a mikroklíma megőrzésében, a deflációs hatások csökkentésében, így a talajvédelemben. Fontos élőhelyek, amelyek hozzájárulnak a biológiai növényvédelemhez. A mezővédő fásítások ökológiai folyosóként a felaprózódott élőhelyek összeköttetéseit biztosítják. A fásítások területén jellemzően nem történik a mezőgazdasági kultúrák esetében megszokott vegyszerezés, ami így a peszticid terhelést csökkenti. A mezővédő fásítás fásszárú növényeiben, illetve talajában a szénraktározás az erdőkéhez hasonlóan magas.

A gyepgazdálkodással kombinált agrár-erdészeti rendszerek esetében az extenzív állattartás hagyományainak életben tartása és a tájkép megőrzése kiemelten fontos. A kaszált, legeltetett gyepök nagyon sok védett, csak a Kárpát-medencében előforduló faj élőhelyeül szolgálnak, így hazánk elhelyezkedéséből fakadóan ezek megőrzésében is fontos szerepet játszanak.

Valamennyi agrár-erdészeti rendszer jelentős mértékben növeli a faji, populáció szintű és a tájképi diverzitást.”

A Szent István Egyetem Mezőgazdaság- és Környezet-tudományi Kar gyepgazdálkodással foglalkozó munkacsoportjának saját kutatási eredményei alapján a fentiekben megfogalmazott, a fásítással kihasználható előnyöket kiegészítem és megerősítem azzal, hogy a pázsitfűfélék terméshozama és a globálsugárzás közötti kapcsolat a száraz fekvésű területeken nagyon szoros és negatív. Az aszályérzékeny, valamint a kedvezőtlen adottságú területeken a mikroklíma jelentős javulását várjuk a

fásítástól. A belvíz- és árvízveszélyes szántók gyepesítésének támogatásával pedig megszabadulhatnak a gazdálkodók a termelési kockázattól, hiszen a réteknek inkább jót tesz az időszakos elöntés, mint ártana. Kiváló kaszálók, rétek hozhatók létre és tarthatók fenn a pályázati lehetőség kihasználásával úgy, hogy a telepítést és 5 éven át a fenntartást is támogatja az állam.

2014-ben már lehetett pályázni legelők fásítására és szántók fás legelővé alakítására (46/2009 /IV. 16./ Kormányrendelet). A mostani konstrukció azonban az előzőnél jóval nagyobb lehetőségeket rejt, hiszen három területet támogat.

Milyen lehetőségeket használhatnak ki a gazdák az agrár-erdészeti rendszerek létrehozását támogató pályázat alapján?

A pályázat 3 lábon áll:

1. Szántóföldi kultúrával kombinált agrár-erdészeti rendszer újonnan történő létrehozása

Több európai országban jó tapasztalatokkal működő rendszer. Főleg a meleg és nagy napsütéses óraszámú bíró országok, országrészek alkalmazzák évek/évtizedek óta (pl. Franciaország, Olaszország, Spanyolország, USA). Sikeresen folytatnak gabonatermesztést fasorok között (1-2. kép).

1. kép Kukoricatermesztés fasorok között
(forrás: internet)

2. kép Kalászos gabonatermesztés agrár-erdészeti rendszerben (forrás: internet)

Az állattartó, tömegtakarmányokat termeszto gazdák számára - főleg az Alföldön - a silókukorica, a cirokfélék és az intenzív szenázfűvek (olaszperje, festulium hibridek) agrár-erdészeti rendszerbe illesztett termesztése érdemes kipróbálásra. A pályázat szerint legalább 150 és legfeljebb 250 fát kell ültetni hektáronként. Ez a művelő gépek munkaszélességéhez (ill. annak többszöröséhez) igazított sortávolsággal ültetett fasorok közötti termesztést jelent, legalább 66,7 négyzetméterenként kell lennie egy fának. A gazdák 872 eurónak megfelelő összeget kapnak hektáronként a faültetés évében felmerülő költségek fedezésére. Az öt éves fenntartási időszakban pedig első évben 52, majd évente 26 eurót. Másod-haszonvétele is van lehetőség az agrárerdészeti rendszerben, hiszen a fák adhatnak faanyagot, tüzelőanyagot, illetve legfeljebb 50%-os arányban telepíthetők hagyományos gyümölcsfajták is. Akár eladható, felhasználható gyümölcsöket, cefrét, állati takarmányt nyerhetünk a fákról. További fontos lehetőség a méhlegelőnek alkalmas fafajok telepítése, mely legfeljebb 20%-a lehet az összes fának. Akác is ültethető!

2. Gyepgazdálkodással kombinált fás legelő vagy fás kaszáló újonnan történő létrehozása

A magyarországi legelők és rétek legalább kétharmada aszályérzékeny. A fásítással az eddigi megfigyelések szerint jelentős előnyök várhatók nemcsak a kisülési időszak lerövidülése, elmaradása miatt, hanem az őshonos pázsitfűvek megerősödése, megmaradása miatt is. Mely egyúttal a takarmány minőségét is javítani fogja, hiszen a gyomok terjedése helyett füvesedés várható, a pillangósok arányának növekedése is prognosztizálható. A mediterráneumból terjedő parlagfű, fenyérfű, egyéb negatív hatású özönnövények visszaszorításában is eredményes lehet a fásítás, ha együtt jár a technológiai fegyelem betartásával, szakszerű legelőgazdálkodással. Nem elhanyagolható, sőt nagyon figyelemre méltó az az előny, melyet a legelők fásítása az állatoknak nyújt. A napsugárzás, az erős UV-sugárzás, a nagy meleg jelentős termelésesökkenést von

maga után, sőt életet is veszélyeztethet! Az állatok részére árnyékot kell biztosítani a legelőkön. A fasorok, facsoportok ültetése - most jelentős támogatással - ezen keresztül is növeli a gazda hasznát. Őshonos állatok extenzív tartása esetén kiegészítő támogatások is igénybe vehetők: fedett szárnyék anyagköltsége (155 eurónak megfelelő forint/ha), itató kiépítésének költsége (116 euró), gémeskút (pályázatonként 1 db, 255 euró). A meglévő gyeptelepítésének támogatása a telepítéskor 872 euró, a fenntartási időszakban ugyanakkora, mint a szántóké.

Szántók gyeptelepítése a fásítással egybekötve szintén támogatott. Ebben az esetben 1652 eurónak megfelelő összeg a várható támogatás. Legalább négy fajból álló keveréket, benne 1 pillangóssal kell majd telepíteni. A fenntartás és az állattartási kiegészítő támogatások ugyanakkorak. A telepítendő fákra vonatkozó előírások (darabszám, fajok) azonosak a szántónál leírtakkal.

A szántók fásítással egybekötött kaszálóvá, rétté alakítását a belvíz és árvíz által veszélyeztetett területeken javaslom. A gazdaság területhasználatát lehet racionalizálni, a termelési kockázatot lényegesen csökkenteni. A veszélyeztetett területen termelni a tömegtakarmányt. Esetleg úgyis, hogy marad szántó, de 2-4 évenkénti feltöréssel-újratelepítéssel olaszperjét, festulium hibrideket termeszünk a fasorok között.

3. Mezővédő fásítás létrehozása

A harmadik lehetőség a pályázat szerint a mezővédő erdősávok létesítése. Ezek 15-20 méter széles fasorok lehetnek, mindkét oldalon 1-1 méteres cserjesávval. Megvalósítható a mezővédő fásítás facsoportok ültetésével is. Ezek körül is szükséges az 1 m széles cserjesáv kialakítása. A facsoportok szükséges mérete legalább 0,1 ha, de legfeljebb 0,5 ha kiterjedésűek lehetnek. Elhelyezkedhetnek szántón, réten vagy legelőn. A támogatás összege attól függ, milyen fafajokból áll a fásítás.

A kérelmek elbírálási szempontjai között bizonyos térségek, járások előnyt élveznek, a Natura 2000-es és a védett területek is támogatottak (engedély birtokában), a kedvezőtlen adottságú területek is pontokat kapnak, az aszály-, a belvíz- és az árvízérzékeny területek ugyancsak. Az erózió általi veszélyeztetettség is szempont. A legtöbb pontot az alacsony erdősültségű területek után lehet kapni. A tenyésztőszervezet által igazolt védett őshonos és/vagy veszélyeztetett állatfajták tartása is bírálati szempont.

Az intenzíven gazdálkodó, tejtermelő teheneket tartó gazdaságoknak is figyelmebe ajánlom a VP5-8.2.1-16 kódszámú pályázatot (főleg az aszály és/vagy belvíz által sújtott térségekben), mert a tömegtakarmány termesztést át kell strukturálni a klímaváltozás miatt.

A SZIE gyepgazdálkodási csoportja az ERTI püspökladányi munkatársaival együttműködve szakmai segítséget nyújthat a tervezés során.